

Розділ XXVI

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА

ХАРИТОНОВА О. І.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права,
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПРІ України

ЕЛЕКТРОННІ ТВОРИ ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В ЕПОХУ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Епоха Інтернет є епохою безперешкодного і блискавичного розповсюдження різноманітної інформації в глобальних масштабах. Ця інформація передається Інтернетом переважно у вигляді творів, що спричинило різке зростання обсягів оцифрування об'єктів авторського і суміжних прав. Твором визнають сукупність ідей, думок, міркувань, образів, наукових положень, оцінок, висновків, пропозицій тощо, які виникли у процесі творчої діяльності автора і знайшли своє відображення у певній об'єктивній формі [1, С. 23]. Критерієм, який дозволяє віднести будь-які види творів до цієї категорії, є те, що вони виникли в результаті творчої діяльності або художнього вираження автора. У літературі висловлена думка щодо подібності між поняттями «творчість» та «інформація», оскільки вони мають єдиний чинник, побудовані на одних і тих самих інститутах. Тому йдеться про виникнення так званого інформаційного світосприйняття, у якому поняття інформації посідає центральне, чільне місце, а процес еволюції розуміється як творчий процес, суттю якого є накопичення інформації [2, С. 19].

У цьому контексті творчість є процесом пошуку, обробки, виробництва і передачі інформації. Таким чином, і авторський твір також являє собою інформацію певного гатунку. Ця інформація не є матеріальною, але вона фіксується на матеріальних носіях. До поширення цифрового запису і Інтернету люди в основному мали справу з творами папки, літератури і мистецтва, що зафіксовані на звичайних матеріальних носіях. Традиційно виділяють такі форми існування творів, як усна, письмова, об'ємно-просторова, твори можуть існувати у формі зображення, звуку та відеозапису. З появою Мережі і можливістю оцифрування з'явилися нові форми існування творів, а також нові способи використання вже існуючих.

Оцифруванням є виражений електронними засобами переклад на бінарну мову, що використовує двійкові знаки 1 і 0, будь-якого повідомлення у формі текстів, слів, звуків, статичних або рухомих зображень, які зберігаються у пам'яті комп'ютерів, можуть передаватися у будь-яке інше місце, а потім перетворюються у форми, доступні для сприйняття людиною [3, С. 4].

Але інформаційні технології не змінили якісно поняття об'єктивної форми твору, оскільки під об'єктивною формою розуміють таку форму твору, яка забезпечує його існування окремо від творця та робить його доступним для сприйняття іншими особами. Змінився кількісний склад таких форм, пов'язаний з можливостями оцифрування. Крім того, цифрова форма існування твору має низку позитивних властивостей. Зокрема, на рівних за обсягом посіях обсяг запису у цифровій формі на порядок більший; застосування єдиної бінарної мови для передачі повідомлень дозволяє користуватися будь-яким каналом інформації; оцифрування дозволяє створювати ідентичні копії, оскільки і копія, і оригінал виконані за допомогою тієї ж самої комбінації бінарних знаків тощо [4, С. 35].

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій привів також до появи нових, більш утилітарних об'єктів авторського права: комп'ютерних програм, баз даних, мультимедійних творів. Вони відрізняються від художніх, літературних творів рівнем оригінальності, менш творчим характером. Так, наприклад, комп'ютерна програма є набором команд (інструкцій), кількість яких у різних мовах програмування обмежена. При цьому індивідуальність автора відображена у стилі програмування.

Слід зазначити, що незалежно від того, до якого виду об'єктів авторського права належать твори, всі вони мають бути оцінені з точки зору того, який режим правової охорони на них поширюється: чи є вони у вільному доступі, чи ні. Якщо вони не є у вільному доступі, то будь-яке розміщення творів (літературних, музичних, аудіовізуальних тощо) у мережі Інтернет з попереднім оцифруванням можливе лише з дозволу автора. Розміщення електронного твору є обнародуванням і опублікуванням. Відповідно до п. 31 Пленуму Верховного Суду України № 5 від 4 червня 2010 р. «Про застосування судами норм законодавства про захист авторського права та суміжних прав» розміщення творів у мережі Інтернет у вигляді, доступному для публічного використання, є доведенням творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснювати доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором згідно з п. 9 ч. 3 ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права», тобто таке розміщення є правомірним лише з дозволу автора або іншої особи, яка має авторське право. У Постанові Пленуму також зазначено, що, згідно зі ст. 1 зазначеного Закону відтворенням є виготовлення одного або більше

екземплярів твору, відеограми, фонограми в будь-якій матеріальній формі, а також їх запис для тимчасового або постійного збереження у електронній (в тому числі цифровій), оптичній або іншій формах, які може зчитувати комп'ютер. Якщо у зв'язку з таким розміщенням порушуються майнові права автора або іншого суб'єкта авторського права, це дає підстави для судового захисту. Неправомірне зберігання копії комп'ютерної програми у пам'яті електронного пристрою (комп'ютера тощо) також є порушенням майнового авторського права.

І тут ми стикаємося з ситуацією, коли законодавство не враховує технічні принципи функціонування мережі Інтернет, оскільки перед тим, як будь-який об'єкт (твір) дійде до користувача, він зберігається у кеш-пам'яті (сфері проміжного зберігання файлів) комп'ютера користувача, а можливо, і проміжних комп'ютерів. Таким чином, формально будуть створені «екземпляри твору», створення яких є виключною прерогативою автора. Отже, будь-яке звернення користувача до мережі Інтернет робить його порушником авторських прав [5, С. 137]. Вирішена ця і інші проблеми, пов'язані з появою нових форм авторського права, мають бути на законодавчому рівні.

Список використаних джерел

1. Сарана С. В. Авторське право та правова охорона інтелектуальної власності в Україні і її адаптація до законодавства Європейського союзу: навчальний посібник. Полтава, 2007. 117 с.
2. Будзник Р. А. Эволюция системы авторских и смежных прав в информационном обществе: от исключительного к инклюзивному праву автора. М.: Юрлитинформ, 2013. 214 с.
3. Керевер А. Проблемы адаптации в цифровую мультимедийную среду. Права на воспроизведение и права на сообщение публично // Бюллетень по авторскому праву. 1998. № 2. 180 с.
4. Вацинець І. І. Цивільно-правова охорона авторських прав в умовах розвитку інформаційних технологій. – Дис...канд. юрид.наук: 12.00.03. – К., 2006. – 179 с.
5. Серго А. Интернет и право. – М.: Бестселлер, 2003. – 272 с.